

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технології виробництва і переробки продукції тваринництва
Кафедра технології виробництва продукції тваринництва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти
бакалавр

на тему: «Технологія вирощування овець романівської породи в умовах ДП
«Вітал-Агро» Полтавського району»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва
спеціальності 204 Технологія
виробництва і переробки
продукції тваринництва
ступеня вищої освіти бакалавр
групи 204 ТВПШТ бд41
Нечитайло Олег Анатолійович
Керівник: Віктор Слинько
Рецензент: Богдан Шаферівський

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	5
1.1. Генетичні ресурси овець в Україні	5
1.2. Походження романівської породи овець	8
1.3. Господарсько-корисні ознаки романівської породи овець	12
1.3.1. Особливості вовнової продуктивності овець романівської породи	16
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ	19
2.1. Характеристика господарства	20
РОЗДІЛ 3 РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	22
3.1. Технологія утримання овець на підприємстві «Вітал-Агро»	22
3.1.1. Стійлове утримання овець	22
3.1.2. Пасовищне утримання овець	24
3.2. Технологія вирощування молодняка	26
3.3. Технологія відгодівлі овець	31
ВИСНОВКИ	37
ПРОПОЗИЦІЇ	38
СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	42

ВСТУП

Так історично склалось, що вівчарство в Україні завжди було невід'ємною частиною сільського господарства, оскільки забезпечувала потреби населення у особливих продуктах харчування та сировини для переробної промисловості. Дана галузь тваринництва є єдиною, від якої отримують таку сировину як вовна, смушки, хутряні, шубні та шкіряні овчини. До цінних продуктів харчування відносять баранину та молоко. Баранина характеризується високим вмістом незамінних амінокислот та повноцінного білка, що є невід'ємною частиною повноцінного харчування населення. Овече молоко є дуже поживним за складом та має вищий рівень вітамінів А, В і Е, кальцію, фосфору, калію та магнію в порівнянні з коров'ячим. Молоко від овець також містить високу частку жирних кислот, що приносять його кращому засвоєнню та зниженню рівня холестерину у крові. Соціальне значення цієї продукції визначається потребами населення, можливістю її переробки та економічною ефективністю галузі.

З метою задоволення потреб населення в продукції вівчарства, в Україні вирощують овець різного напрямку продуктивності. Перспективною породою, яка характеризується високою м'ясною продуктивністю, багатоплідністю та доброю якістю овчини – це романівська – ідеал грубововнових овець шубного напрямку продуктивності. Від овець романівської породи отримують високоякісні шубні овчини, що обумовлено специфічною будовою вовнового покриву: кількісним співвідношенням пухових і остьових волокон, їх довжиною та товщиною.

До основних господарсько-корисних ознак овець відносять скоростиглість, висока відтворна здатність, тривалість репродуктивного використання маточного поголів'я та добра конверсія корму. При дотриманні задовільних умов утримання та годівлі, від 100 вівцематок можна отримати за рік від 130 до 280 ягнят.

Найважливішою особливістю овець є їх велика пластичність та потенціал адаптації до різних кліматичних та кормових умов. Завдяки цим властивостям овець, є можливість виведення великої кількості нових порід та розведення їх в різних екологічних умовах

На сьогоднішній день близько 80% від загальної чисельності поголів'я овець утримує населення та лише 20% в державних, кооперативних та фермерських господарствах. Низька рентабельність ведення галузі вівчарства в Україні призвели до значного скорочення поголів'я в 8,1 рази порівняно з 2000 роком.

У зв'язку з цим метою нашого дослідження є вивчення технології вирощування овець романівської породи в умовах ДП «Вітал-Агро».

Виходячи з мети, завданнями дослідження було вивчити:

- господарсько-корисні ознаки овець романівської породи;
- особливості вовнової продуктивності овець романівської породи;
- технологію вирощування молодняка овець;
- організацію відгодівлі овець

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку інформаційних джерел і додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 44 сторінки комп'ютерного тексту. У тексті кваліфікаційної роботи розміщено 10 таблиць; додатку на 2-х сторінках; перелік використаних інформаційних джерел містить 36 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Генетичні ресурси овець в Україні

Ефективність ведення будь-якої галузі тваринництва залежить не тільки від стану економіки в країні, але й від соціальних потреб. Галузь вівчарства забезпечує населення специфічною продукцією, до якої відносять м'ясо, молоко, вовну, овчину та смушки. Однак в Україні дана галузь переживає не найкращі часи вже протягом 20 років, що обумовлено високою собівартістю виробництва продукції. Вартість кормів, енергозабезпечення та механізації сільського господарства досягла світового рівня, проте прибуток з реалізації виготовленої продукцію залишаються низькими та становлять на 60-70% нижче порівняно зі світовими.

В результаті цього відмічається недостатнє використання як вітчизняного, так і світового генетичного-цінного овець перспективних (м'ясного, молочного та багатоплідного) напрямів продуктивності; недостатнє селекційне, технологічне забезпечення галузі; нехтування вже розробленими методами відтворення, вирощування здорового молодняку та інтенсивної відгодівлі ягнят [9].

Протягом останніх років чисельність овець в Україні зменшилось до 719 тис.гол., або у 11 разів порівняно з 2000 роком. Лише за 2018 рік відмічалось зниження племінного поголів'я овець на 4,4%. Одночасно з цим відмічаються структурні зміни розповсюдження овець. Так, більшу частку поголів'я зосереджено у присадибних господарствах населення (540 тис.гол.), що становить 75,1% від загальної чисельності, та лише 179 тис.гол (24,9%) вирощують у сільськогосподарських підприємствах [5].

Необхідно відмітити, що у особистих господарствах кількість поголів'я істотно не знизилась. Це свідчить про те, що населення забезпечує себе продукцією вівчарства, але для збільшення обсягів виробництва має недостатньо ресурсів.

В Україні відмічається нерівномірний розподіл овець в областях. Найбільша чисельність поголів'я утримують в Одеській та Закарпатській областях, та становить 37,7 і 15% відповідно від загальної кількості. В інших регіонах зосереджено від 0,23 до 4,7%.

У зв'язку з скороченням поголів'я виробництво таких основних видів продукції, як вовни та баранини не забезпечує норми споживання. Згідно даних Держкомстату (2015 р.), в Україні кількість виробленої вовни та вовняних тканин становила 1,5 тис. т та 6,8 млн м² на рік. З розрахунку 1,5 кг настригу митої вовни на одну вівцю в кількість отриманої вовни у 2019 році становило 1079 т, або 3 млн м² вовняної костюмної тканини типу бостон [8]. Про недовільний обсяг виробленої продукції вівчарства свідчать дані зовнішньої торгівлі (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Обсяги експорту та імпорту продукції вівчарства

Продукція	Експорт				Імпорт			
	2015		2016		2015		2016	
	к-сть	млн дол. США	к-сть	млн дол. США	к-сть	млн дол. США	к-сть	млн дол. США
Вовна, т	430,9	1,7	157,4	0,9	1834	1,8	1598	2,0
Тканини з вовни, вовняної пряжі або з волосу тварин, т	239,0	2,2	353,0	3,2	1326,2	37,9	1307,0	38,3
тис. м2	669,1	-	1031,0	-	4845,7	-	4799,7	-
Вівці живі, гол.	907	0,0561	5065,0	0,2707	27	0,002	183	0,0143
М'ясо овець, кг	12360	0,0297	9614,0	0,055	6988,0	0,120	14265	0,1383

На сьогоднішній день в різних областях України займаються розведенням близько 20-ти порід овець різного напрямку продуктивності. Найбільш перспективна в сучасних умовах світового ринку є романівська порода овець [14].

Романівські вівці відносяться до аборигенної породи колишньої Ярославської губернії. Дана порода характеризується ранньою статевою зрілістю (3,5–4 міс), високою багатоплідністю та поліестричністю. За період лактації, молочна продуктивність становить 100-400 кг молока, а середньодобовий надій 1,4 кг. Дорослі плідники мають живу масу в межах від 69,7 до 72 кг, вівцематки від 50 до 53 кг, ягнята (у віці 100 днів) від 16 до 25 кг. При збалансованій помірній годівлі, середньодобовий приріст живої маси складає 150–180 г. Порівняно з іншими породами маса овчини романівських ягнят легші в середньому на 30%. Ці дані вказують на високу перспективу вирощування романівської породи [6,7].

Протягом останніх років в Україну було завезено декілька порід зарубіжної селекції, головним чином м'ясного та молочного напрямку продуктивності. Головною причиною цього є підвищення попиту на ягнятина та баранину, а також продукцію овечого молока. Тому пріоритетним напрямом інтенсифікації галузі є підвищення виробництва баранини та молочної продукції з одночасним збереженням якості вовни, смушок та хутра.

В Україні галузь вівчарства головним чином представлена породами комбінованого напрямку продуктивності, що спонукає до виведення тварин спеціалізованих генотипів молочного та м'ясного напрямів продуктивності двома можливими напрямками. Це можна досягти за рахунок завезення з закордону чистопородних баранів-плідників та використання відтворного схрещування з вівцематками існуючих порід.

Основою для ефективного розвитку вівчарства, є племінні господарства, які складають 34 суб'єкти племінної справи з чисельністю поголів'я 25,3 тис., з яких 16,6 тис. гол – вівцематки. Ці вівці відносяться до 10-ти порід різного напрямку продуктивності. Однак лише за останні два роки відбулась реорганізація 14-ти господарств, а кількість поголів'я знизилась на 31,7%. За сучасного стану галузі, необхідна державна підтримка у формуванні племінного поголів'я [10].

Подальша інтенсифікація вівчарства повинна мати різносторонній характер: підвищення рівня виробництва специфічної продукції вівчарства та поліпшення племінної цінності існуючих порід та створення нових типів за різним напрямом продуктивності. Україна має всі умови для ефективного ведення будь-якої галузі тваринництва, тому існує необхідність створення великих промислових комплексів з необхідною інфраструктурою для переробки продукції вівчарства [5].

1.2. Походження романівської породи овець

Декілька сотень років тому в ряді центральних, північних та північно-західних районів Росії розводили овець. Вони відрізняються від інших порід - короткій хвіст без жирових відкладень та наявністю в грубій вовні великої кількості пуху, що дозволяє тваринам з легкістю переносити суворі сніжні зими.

В годівлі тварин, населення, через свою бідність, дотримувалось принципу «від пасовища - до пасовища». Тому тварини були дрібні, давали небагато грубої вовни і народжували по двоє, інколи по троє ягнят. Незначне поголів'я таких овець збереглося і до нашого часу, вони мають назву північна короткохвоста.

У 18 столітті селекціонерів звернули велику увагу на групу овець, котрі називались романівці, що було пов'язано з місцем їх розповсюдження - Романово-Борисоглебський повіт (Ярославська губернія). Через відсутність документації та за давністю історії даної породи складно однозначно встановити її походження. Більшість матеріалів вказують на те, що вівці романівської породи була виведені селянами, котрі займались розведенням мериносів [33].

На той час галузь вівчарства досить високо цінувалась, оскільки надавала населенню не лише продукти харчування (молоко та м'ясо), але й серовиною для виготовлення одягу та взуття. Селекційна робота з

романівською породою мала загально-користувальний характер, котра направлена на задоволення потреб селян.

За даними М.Є. Лобашева, історія створення романівської породи овець розпочинається з XVII сторіччя. У 1802 році було перше згадування даної породи в листі селяна А. Плахова (житель Ярославської губернії), яке опубліковане в працях економічного товариства «Заметки о кормлении и улучшении овец». З даного повідомлення встановлено, що романівські вівці, котрі утримувались в губернії мали досить високу вовнову продуктивність. Це сприяло відкриттю в Ярославській губернії виробничі об'єкти з переробки вовни, серед яких овчино-шубний промисл [1].

У 1910 році російський професор А. М. Дмитрієв писав «...північна короткохвоста порода овець, розселяючись по північній і середній Росії, потрапила, між іншим, і на Волгу в Романовський повіт». В той час відмічалась інтенсивна вирубка лісів, для посіву сільськогосподарських культур, а в подальшому утворення великого обсягу пасовищ (рівна місцина, яка поросла добрим травостоем, а також суходоли з бобовими травами та широкі луки), що є ідеальним для утримання значного поголів'я овець.

Вівці, що вирощувались в Романському Поволжі мали високі показники продуктивності та високо цінувались серед інших порід. Це сприяло проведенню заходів щодо вдосконалення зосередженого поголів'я овець, що включало поліпшення умов годівлі, утримання та відбору плідників. Плідна робота селян Романського Поволжя, призвело до створення з існуючих овець Романівське поголів'я [11].

Місцевість Ярославської губернії з давніх часів славляться високоврожайними луками. Тому, як в літній період перебуваючи на пасовищі, так і взимку перебуваючи в стійлах, худоба завжди була забезпечена достатньою кількістю корму. Висока якість годівлі сприяла розкриттю генетичного потенціалу уже існуючого Романівського поголів'я. Селянам вдалося з дрібних та малопродуктивних тварин створити в унікальну породу овець - романівську, яка поєднує безліч господарсько-корисних ознак,

які включають високі показники продуктивності та адаптаційні властивості організму до змін утримання та годівлі. Вівцематки цієї породи характеризуються високою багатоплідністю та поліестричністю. Чітка селекційна робота з породою дала змогу досягти високої скоростиглості овець та отримувати від них овчини високої якості, яка відрізняється цупкістю, легкістю та високими термозахистними властивостями.

Протягом XIX-XX століть відмічались спроби поліпшення продуктивних якостей овець романівської породи шляхом прилиття крові інших порід. Однак у 1848 р. Б. Г. Михельсон написав працю «Наставление о разведении романовских овец», де виклав власний досвід селекційної роботи з вівцями романівської породи. В якості поліпшувача він використовував мериносів, проте дійшов до висновку, що схрещування романівських овець з іншими не раціонально, тому краще використовувати чистопородне розведення з чітким відбором та підбором особин [27].

За результатами власного досвіду Д. В. Гаврилов опублікував детальні рекомендації щодо розведення романівських овець, особливу увагу приділивши їх багатоплідності, масивності та якості овчин. Подальша робота селекціонерів лише підтвердила той факт, що схрещування романівських овець з іншими породами призводить як до погіршення показників вовнової продуктивності, так і до зниження багатоплідності вівцематок.

За дослідженнями Б. П. Єлагіна та Н. П. Чирвінського, щодо походження романівської породи, встановлено, що порода була створена за рахунок схрещування місцевого поголів'я овець (відбір та підбір овець за показниками вовнової продуктивності та високим репродуктивним потенціалом) та одночасно вплив кормових і кліматичних умов [29]. Тому, романівська порода овець являється аборигенною породою, котра була створена шляхом народної селекції за умов повноцінної годівлі.

Історія створення романівської породи лежить в основі природно-кліматичних та соціальних факторів. В ті часи провідну роль в розвитку романівських овець відіграв широкий попит на баранину та овчину. На думку

професора А. М. Дмитрієва, головним фактором у створенні даної породи є висока врожайність пасовищ на території Романського Поволжя.

За порівняльною характеристикою встановлено, що вівці романівської породи відносяться до найбільш цінних за своїми продуктивними якостями, оскільки від них одержують овчину високої якості, з якою не зрівняється жодна у світі, яка характеризується легкістю та міцністю структури, що дозволяє шити легкий та водночас теплий одяг. Окрім цього дані овчини не звалюються та не витираються при носінні.

З початком кризових часів в Росії (кінець XIX ст. - початок XX ст.) у галузі вівчарства відмічались негативні зміни – різке зниження цін на вовну одержану від відчизняних порід, через конкуренцію австралійськими вівцями, а також значний обсяг експорту хліба з росії. За досить короткий період (1875-1914 рр.) загальне поголів'я овець, що вирощувалось в росії знизилось в 3 рази, а чисельність романівських овець скоротилось в 9 разів [31, 32].

З 1908 року в Романово-Борисоглебському повіті розпочала своє існування перша «Романівська вівчарня» державного значення. Через різке скорочення романівської породи, її представників збирали поодинці із селянських дворів. Жива маса вівцематок становила 35-40 кг, тому основним напрямом роботи племінної вівчарні стало вирощування та реалізація племінного молодняка.

Починаючи з 1918 року стан романівських овець почав покращуватися, що зумовлено широким створенням товариств, котрі спеціалізуються на галузі вівчарства та організації пунктів парування овець. У 1924 р. були започатковані радгоспи та господарства з вирощування овець романівської породи, де поголів'я маток становило до 2000 голів.

Однак з 1930-го року в романівському вівчарстві відмічається інтенсивна метизація з використанням таких порід як прекокс, цигайська, шропширська. В ці часи для схрещування відбирали вівцематок з цінних масивів романівської породи – зубцівське, калязінське та кашинське. Дана метизація призвела до зменшення кількості чистопородних овець романівської

породи. Схрещування вівцематок романівської породи з англійськими баранами м'ясного напрямку продуктивності призводило до погіршення вовнової продуктивності та якості овчин [1].

З другої половини ХХ століття відбувалось районування романівських овець у Ярославській, Волгоградській, Костромській та Івановській областях поголів'я тому чисельність їх була нерівномірною та коливалась від 480 до 800 голів в залежності від місця розведення.

За часів радянського союзу, овець романівської породи розводили в 14-ти областях Росії та 2-х областях Білорусі. Також дана порода набула широкого розповсюдження в країнах Європи, де загальна чисельність поголів'я становила понад 100 тис. голів. В ті часи Франція була найбільшим постачальником племінного молодняку романівської породи.

До 1990 року розведенням романівських овець в Україні не займались, проте з часом, у 1992 р. була організована агрофірма «Руно» в Сумській області, до якої було завезено велику група овець романівської породи. На початку 1995 р. в господарстві вирощували 420 голів вівцематок, 160 голів ярк і 20 голів баранів. Це було найчисельніше поголів'я чистопородних овець романівської породи в Україні [4].

1.3. Господарсько-корисні ознаки романівської породи овець

За екстер'єром та типом тілобудови романівські вівці мають власні специфічні особливості, серед яких відмічають невеликі розміри, висока активність та швидка адаптація до працівників. У овець даної породи на голові розміщена біла відмітина, у деяких представників 1/3 частина передніх та задніх ківцівкок також можуть бути білого кольору, однак на шиї білі п'ятна свідчать про використання в розведенні інших порід. Кінцівки та голова у тварин не вкриті вовною, хвіст – короткий. У більшості випадків барани комолі, проте ще не так давно були рогатими. Чорна грива із грубого волосу покриває шию, груди та підгрудок [16].

Відповідно стандарту породи, романівські вівці мають міцну конституцію та кістяк, широку та глибоку грудну клітку та правильну поставу кінцівок. Як і в баранів, так і у вівцематок роги відсутні. Висота в холці плідників становить 73 см, коса довжина тулуба - 77 см, обхват грудей 106 см, та їх глибина - 34,8 см, у вівцематок – 66, 65, 93 і 33 см відповідно. Барани-плідники мають значно грубіший вовновий покрив порівняно з вівцематками. З 8-9-місячного віку у представників романівської породи з'являється так звана грива, що в своєму складі має більшість грубих остьових волокон.

До головних недоліків екстер'єру, що зустрічаються в породі відносять: гостру холку, вузькі груди та провисла спина. Оскільки тип конституції тварин визначає живу масу тварин, м'ясну продуктивність, репродуктивні показники та життєздатність ягнят, тому селекційна робота з даною породою направлена на розведення овець міцної конституції.

У представників грубововнового напрямку продуктивності, вовна складається з пуху, ості, перехідного та мертвого волосу, але вовна чистопородних овець романівської породи наявний лише пух та ость. Наявність у вовні інших волокон є небажаною [23].

Характерною особливістю вовнових волокон романівської породи є те, що за довжиною пух більший за ость на 2-3 см та одночасно з цим закручується спочатку в косички, а на ківчику - в кільце. У представників інших порід грубововнового напрямку навпаки: ость перевищує пух за довжиною та утворює довгі косиці.

Коротка ость забезпечує підтримку довгого пуху та створює навколо тіла певний рівномірний теплоізоляційний шар повітря, що запобігає звалюванню вовни. Тому шуби та кожухи із романівських овчин дуже теплі.

Відомо, що співвідношення кількості пуху та ості у вовні романівських овець має чітке значення. Кращими вважаються овчини, співвідношення ості до пуху становить не нижче 1:10. Нижче співвідношення призводить до зменшення її міцності, а отже й до зниження теплоізоляційних властивостей. Збільшення співвідношення остьових до пухових волокон змінює колір вовни

на більш світлий відтінок, знижує міцність вовни та призводить її звалюванню.

Найціннішими вважаються пояркові овчини, котрі одержані від ягнят у 5-6-ти місячному віці. У таких овчин відмічається тонка і еластична міздра, тонка ость та відносно довгий пух. Пояркова овчина досить гарно підлягає штучній завивці, бо вовна при розвертанні голуба, а зовні - має рудуватий відтінок [25].

Ягнята романівської породи народжуються чорними, а до 5-го місяця життя набувають сірого кольору з буруватим відтінком на кінчиках косиць. Зміна кольору вовни у ягнят зумовлена зникнення пігментації пуху від основи до верхівки в період росту. Зміна кольору починається з передньої частини тулуба і проходить в напрямку хвоста. Не змінним залишається лише голова та кінцівки, допускаються білі відмітні.

Якість вовнової продуктивності романівських овець є одним з головних критеріїв оцінки тварин при селекційно-племінній роботі. Вихід чистої вовни у даних овець становить від 65 до 80%. Стриження овець проводять тричі на рік: весною (березень), літом (липень) та осінню (жовтень).

За рахунок легкості пояркових овчин виробу з них дуже м'які та теплі, так вага кожуха має масу 2,5-3 кг, а довгої шуби – 4-4,5 кг. При виробництві шуб перевагу надають меженним овчинам, які одержують від забитих ягнят у 9-10-ти місячному віці, попередньо пострижених у 5-6 місяців [30].

Меженні овчини важчі відносно пояркових, мають вищу якість міздри та вищу міцність, що дозволяє витримці технологічних процесів вичинки. Наступні за якістю вважаються овчини від старих вівцематок, однак вони більш грубіші та важчі відносно меженних овчин. Проте найважчі овчини з дорослих баранів. Не зважаючи на ці характеристики всі овчини від романівських овець, не залежно від віку та статі, придатні для виробництва кожухів. Для запобігання звалювання пуху, його довжина не повинна перевищувати 5-6 см. Оптимальна тонина для ості становить 65- 70 мкм, для пуху – 20-25 мкм.

Особливості товщини, густини та розміщення волокон обумовлює міцність та високу носкість виробів із романівських овчин. Легкість романівських овчин зумовлено наявністю тонкої, проте міцної міздрі. Вага 1м² пояркової овчини становить 1-1,1 кг, меженної - 1,2-1,3 кг, а дорослих овець - 1,3-1,5 кг. В інших порід грубововнового напрямку вага овчин становить на 20-25% вище порівняно з романівською породою.

Вівці романівської породи характеризуються найвищою багатоплідністю, яка становить 2-3 голів за ягніння, в рідких випадках може досягати до 7 ягнят. Середньорічні репродуктивні показники вівцематок становить від 230 до 270 голів на 100 маток. У романівських вівцематок відмічається поліестричність, тобто матки цілорічно приходять в охоти. Сезонність розмноження вівці аної породи втратили під впливом довготривалого відбору за плодючістю. За рахунок правильної організації годівлі від вівцематок одержують три ягніння на два роки, або п'ять за три роки.

Суягніст у романівських вівцематок триває від 140 до 150 днів, тобто дещо менші строки порівняно з малоплідними породами. Тривалість статевої охоти становить від 60 год, однак в окремих випадках до 5 діб. Високий відсоток заплідненості романівських вівцематок обумовлений додатковим еструсом та використанням багаторазового осіменіння. Багатоплідність збільшується до 5-го ягніння, а потім поступово знижується [33].

Для романівських овець характерна рання статева зрілість, яка настає у віці 3,5-4 місяці. Однак раннє парування ярок призводить до зниження багатоплідності. Рекомендована жива маса при першому осіменінні становить не менше 38-40 кг.

Вівцематки романівської породи мають досить високу молочну продуктивність - за 100 днів лактації від них одержують 100-400 кг молока, що забезпечує можливість вигодувати 3-х ягнят. Середньодобовий надій молока становить до 1,5 кг. При народженні жива маса ягнят в значній мірі залежить

від їх кількості. Так, в середньому жива маса ягнят-одинаків становить 3,8 кг, двійнят - 2,8 кг, трійнят - 2,6 і четверні - 2,4 кг.

Представники даної породи мають високу м'ясну продуктивність. У 6-7-ми місячному віці жива маса баранців становить 37-39 кг, а забійний вихід - до 50%. М'ясна продуктивність і склад м'яса баранців у 7-місячному віці має такі показники: перед забійна маса - 40 кг, маса тушки до 19 кг, збійний вихід 46-47,5%, коефіцієнт м'ясності – 3 [30].

аким чином, романівські вівці є перспективною породою для України, оскільки має високі показники м'ясно та вовнової продуктивності та може використовуватись для поліпшення існуючих порід при промисловому схрещуванні.

1.3.1. Особливості вовнової продуктивності овець романівської породи

Вовнова продуктивність овець є головною сировиною для багатьох промислових підприємств. Рівень даної продуктивності визначають шляхом підрахунку виробленої вівцями вовни протягом року. Важливим показником вовнової продуктивності є величина настригу чистої вовни. В значній мірі обсяг отриманої вовни варіюється від статі та віку тварини, ступеня оброслості, довжини та тинини волокон, щільності вовни та кількості жиропоту. Для кожної породи величина настригу вовни є різною величиною. Вівці романівської породи забезпечують переробну промисловість вовною високої якості, що є цінною сировиною для валяльно-повстяної промисловості, для виготовлення валяного взуття та грубої тканини [19].

У овець романівської породи, як і в будь-якій іншій, настриг грубої вовни залежать від таких факторів, як рівень годівлі та умови утримання, віку та сезону стрижки. За даними В.І. Похила встановлено, що «...середні показники вовнової продуктивності дорослих вівцематок становлять 1,6–1,8 кг, а від ярок у віці 1,3-1,6 роки –1,5-1,7 кг. Вовнова продуктивність баранів-плідників знаходиться на рівні 2,2–2,5 кг за дві стрижки. Морфологічною

особливістю руна овець романівської породи є низька кількість жиропоту, що дозволяє отримати вихід чистої митої вовни в мажах віж 72% до 78%. Стрижку овець романівської породи в проводять двічі на рік: у квітні та вересні».

В період раннього постнатального онтогенезу у ярок та баранчиків відмічаються істотні зміни структури вовнового покриву та забарвлення основних волокон. В перші дні після народження ягнят довжина чорної ості складає 1,8–2,1 см, а світло-сірого пуху – 0,8–1,0 см. Дана властивість морфології вовни молодняку вказує на відмінність забарвлення вовни в залежності від віку тварин. До 2-х місячного віку у ягнят чорне забарвлення вовновни, після 3-х місяців вовна набуває сірого забарвлення. За різного співвідношення пуху та ості, колір руна у ярок та баранчиків коливається від світло-сірого (більша кількість пуху) до чорного (більша кількість ості). У молодих тварин співвідношення ості та пуху у рунах повинно становити 1:2,7, у дорослих - 1:3,2.

Ще одною характерною особливістю вовнового покриву романівських овець є великий різновид тонини волокон. За даними досліджень К. І. Кузнецової на 2-3-й день життя ягнят романівської породи тонина пуху становить 15-16 мкм, ості – 48–56 мкм, тоді як 240–270-ти денному віці – 19-21 мкм і 69-80 відповідно [23].

Дослідження Ю. В. Вдовиченко «...вказують на різну динаміку змін тонини ості та пуху у ярок та баранчиків у різні вікові періоди. У 2-во місячному віці діаметр пуху становить в межах 19-21 мкм, одночасно з цим ость є грубішою майже в 3 рази, та варіюється в межах від 56 до 58 мкм. Далі відмічається збільшення тонини вовнових волокон до 27–28 мкм – пух, 79–81 мкм – ость. У дорослих представників романівської породи тонина поперечного перетину ості становить від 74 до 78 мкм, пуху – від 25,5 до 26,0 мкм. При першій стрижці 5-ти місячного молодняку отримують вовну-поярок, яка є найціннішою, тому найбільшу вартість. Вовна-поярок є дуже м'якою та пухкою. Другою за цінністю вважається вовна, яку отримують від 8-ми місячного молодняку при другій (осінній) стрижці».

Романівська порода овець характеризується великою кількістю вовни на череві, а їх голова та ноги вкриті чорним покривним волоссям. Для породи характерні білі відмітини на передніх та задніх кінцівках - нижче зап'ястних та скакальних суглобів відповідно та на кінчику хвоста. Відомо, що інших відмін на тілі овець романівської породи не мають, що свідчить про чистопородність племінного поголів'я [34].

Морфологія рунної вовни є головною селекційною ознакою для овець романівської породи, та тісно пов'язана з типом конституції овець і властивостями вовни. На інтенсивність росту вовни та її довжину впливає сезонність та стрижка. Морфологічний склад, тонина і довжина вовни в залежності від сезону наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Морфологічний склад, тонина і довжина вовни

Період росту	Типи волокон	Морфологічний склад, %	Тонина, мкм	Довжина, см
Весна	Пух	77	24,6	9,6
	Ость	23	75,8	5,5
Осінь	Пух	62	25,1	8,1
	Ость	38	79,1	4,6

У осінньо-весняний період росту вовна має більшу кількість пуху і меншу кількість остьових волокон порівняно з літньо-осіннім періодом. Взимку вовна має меншу тонину вовнових волокон, що пов'язано зі стійловим утриманням та суягністю вівцематок.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Характеристика господарства

Вивчення технології вирощування овець романівської породи проводили в господарстві «Вітал-Агро». Дане підприємство розташоване в с. Черноглазівка, Полтавського району, Полтавської області.

Основною діяльністю підприємства є вирощування зернових та технічних культур та розведення дрібної рогатої худоби, яке представлене вівцями романівської породи.

Предмет діяльності підприємства:

1. Виробництво товарної промислової та сільськогосподарської продукції, та її реалізація;
2. Переробка продукції сільського господарства;
3. Розведення овець,
4. Вирощування зернових та технічних культур;
5. Надання послуг в рослинництві та тваринництві;

Майном Дочірнього підприємства є земля, обігові кошти та основні фонди, а також інші цінності вартість яких відображена на балансі даного господарства.

Землі, що знаходяться у власності, одержані на користування та взяті в оренду, господарство використовує для здійснення своєї діяльності. На сьогоднішній день підприємство обробляє 1593 гектари орної землі, але планується збільшення цих площ.

Загальну структуру земельних угідь господарства наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура земельних угідь

Вид угіддя	Площа, га	У відсотках від загальної площі
Земель всього,	1593	100
в тому числі с.-г. угідь, з них:		
орної землі	1524	95,67
сінокосів	-	-
пасовищ	-	-
Багаторічні трави	69	4,33

Для ефективного ведення галузі вівчарства в господарстві велика увага в приділяється виробництву і заготівлі кормів. Організація кормової бази розпочинається з розробки кормового плану, котрий являє собою науково-обґрунтований розрахунок потреби тварин в кормах. При даних розрахунках враховують кількість поголів'я та продуктивні якості великої рогатої худоби, свиней і коней господарства. Стан кормової бази в ДП «Вітал-Агро» наведений в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Стан кормової бази у господарстві

Культура	2019.			2020			2021		
	Площа, га	Валовий збір, ц	Урожай, ц/га	Площа, га	Валовий збір, ц	Урожай, ц/га	Площа, га	Валовий збір, ц	Урожай, ц/га
Озима пшениця	341	6769	20	244	3758	15,4	183	9334	51,0
Ярі - всього	641	2328	74	762	2560	52	803	3746	77
Багаторічні трави:	116	3110	27	162	2132	13	65	1674	26

З даних таблиці 2.2. встановлено, що господарство в повному обсязі забезпечує кормами наявне на підприємстві поголів'я овець, та має всі перспективи для збільшення чисельності овець.

На даній фермі утримуються вівці романівської породи, які призначені для вирощування на м'ясо. Чисельність поголів'я овець в господарстві за останні 3 роки наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Поголів'я овець у господарстві

Показники	2019	2020	2021	%, до 2020
Овець, гол.	200	170	185	+8,8
у тому числі вівцематок, гол	39	42	49	+16,7

З вище наведеної таблиці встановлено, що загальна чисельність овець у 2021 році збільшилась на 8,8% порівняно з минулим роком. Одночасно з цим відмічається збільшення кількості вівцематок на 16,7%. Аналізуючи дані цієї таблиці можна сказати, що господарство націлене збільшувати та оновлювати своє поголів'я, так як маток у стаді збільшилось.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Технологія утримання овець на підприємстві «Вітал-Агро»

3.1.1. Стійлове утримання овець

Стійлове утримання використовують в зимовий період, який триває близько 150 діб, а корм вівцям роздають у вигляді кормо сумішей, які в своєму складі містять сіно, солому, силос та концентровані корми. Додатково до раціону додають білково-вітамінно-мінеральні добавки. Напування овець проводять з облаштованих у приміщенні автонапувалок [17].

Роздавання кормів проводять з використанням стаціонарних кормороздавачів (трактор «Білорусь» та причіпний кормороздавач КТУ-10). Граанульовані кормосуміші роздають за допомогою мобільних роздавачів КУТ-3,06М. За стійлової системи овець утримують на глибокій підстилці, котру замінюють двічі за період. Чищення кормових коридорів проводять щодня або через день. Все приміщення чистять після переведення овець на пасовище.

Взимку головним кормом для овець являється високоякісне сіно злаково-бобових трав, силос концентровані корми і коренебульбоплоди. В період стійлового періоду на одну дорослу вівцю необхідно забезпечити близько 500 кг сіна та соломи, 500кг силосу та соковитих кормів і 50 кг концентрованих кормів. Силос та соковиті корми сприяють нормалізації процесів травлення та містять у своєму складі велику кількість вітамінів [18].

Вівці добре споживають гілковий корм, тому його заготовлю весною та раннім літом з молодих пагонів дерев з листям. Для згодовування підходять гілки з берез, клену осики і тополі. Найкращими концентрованими кормами для овець є овес та макуха. Додатково їм також згодовують кукурудзу, ячмінь та пшеничні висівки. Перед роздаванням концентрованих кормів їх обов'язково корми подрібнюють [35].

З метою уникнення зниження вгодованості, на початку стійлового періоду вівцям згодовують кращі за поживністю корми, а менш цінні після настання морозу. Для правильної організації годівлі ті раціонального використання кормів, проводять розподіл існуючого поголів'я на статеві-вікові групи та складають відповідні раціони. Орієнтовні раціони для вівцематок наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Орієнтовні раціони для вівцематок

Показник	Холості і перша половина кінності			Останні 7-8 тижнів кінності		
Сіно злакове різнотравне, кг	0,8	0,8	0,6	0,8	-	0,6
Сіно злаково-бобове, кг	-	-	-	0,2	1,0	0,2
Солома озима, кг	0,5	0,4	0,5	0,5	0,3	-
Сінаж, кг	-	-	-	-	-	0,5
Силос кукурудзяний, кг	1,5	2,6	2,5	2,5	2,5	2
Дерть ячмінна, кг	0,2	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3
Сіль кухонна, г	10	10	10	13	13	13
Динатрій фосфат, г	-	-	-	-	8	-
Кормовий фосфат,	8	8	7	8	-	8
Сірка елементарна, г	-	-	-	1	0,5	1
Міль сірчанооксида, мг	30	30	30	35	40	35
Кобальт хлористий, мг	1	1	1	1,5	1,5	1,5
В раціоні міститься						
Обмінної енергії, МДж	14,7	14,7	15,75	18,9	16,8	17,85
Сухої речовини, кг	1,7	1,7	1,8	2	1,9	1,8
Сирого протеїну, г	170	174	172	224	183	237
Перетравного протеїну, г	102	97	100	130	135	138
Кальцію, г	11,9	12,3	11,6	16,2	18,0	19,5
Фосфору, г	4,4	4,5	4,4	5,5	5,5	5,5
Магній, г	3,0	6,0	3,11	3,081	5,86	3,09
Сірки, г	3,96	3,98	3,89	4,1	4,6	4,2
Заліза, мг	433,5	459,6	456,5	604,4	799,5	391
Міді, мг	12	12	12,2	13,5	14	13,6
Цинку, мг	44	42	50	54	47	62
Кобальту, мг	0,49	0,5	0,48	0,58	0,63	0,57
Марганцю, мг	75	64	68	83	69	65
Йоду, мг	0,49	0,4	0,4	0,56	0,51	0,54
Каротину, мг	52	42	62	66	55	86
Вітаміну D, тис. МО	397	620	390	527	870	512

Основний раціон вівцематок протягом першого періоду суягности повинен забезпечувати не лише нормальний розвиток плоду, але й сприяти збереженню вгодованості та продуктивності (ріст вовни). З метою збільшення молочної продуктивності маток у стійловий період, окрім якісного сіна згодовують 2-3 кг силосу або соковитих кормів.

Для ефективного використання кормів необхідно дотримуватися певного порядку роздавання кормів – сіно нижчої якості згодовують вранці, а кращої в другу половину дня. Соковиті корми згодовують вдень до напування тварин, а концкорми – після напування. Якщо в раціоні міститься солома, її ліпше давати ввечері. В дні сильного морозу силос і соковиті корми згодовують в кошарах [15].

3.1.2. Пасовищне утримання овець

Переведення овець на літнє утримання потребує правильну підготовку пасовищ, що є невідомою складовою фермерського господарства. В господарстві «Вітал-Агро» в основному використовують довголітні культури для посіву на пасовищі. До складу травосуміші для годівлі овець входить люцерна, біла та червона конюшина та злакові культури [17].

Підвищення врожайності культурних пасовищ - застосування раціональних методів їх використання. Ефективне сінокісно-пасовищне використання травостою культурних пасовищ, при цьому приблизно 75-80% запасу кормів використовується шляхом 3-5-разового зкошування зеленої маси, а що залишилися 20-25% йдуть на заготівлю сіна. Важливе значення також мають природні кормові угіддя, продуктивність яких залежить від ряду причин, таких як: ґрунтово-кліматичні умови, ботанічний склад трав, способів організації використання пасовищ тощо.

Перед початком настання пасовищного утримання визначають потребу в зеленій масі та джерела її надходження. Інтенсивне використання пасовищ негативно впливає на їх подальшу врожайність, тому тривалість випасання

овець на одній території чітко контролюється. Одночасно з цим, періодична зміна пасовищ запобігає зараженню тварин гельмінтами.

Пасовища різного культурного складу інтенсивно використовуються в залежності від періоду вегетації, коли в стеблах та листях відмічається велика кількість поживних речовин, тому відмічається сезонність використання пасовищ. На степових пасовищах овець випасають весною та восени. Їх характерною особливістю є запаси зимової вологи, тому навесні з настанням тепла відмічається швидкий ріст рослин. Влітку на цих пасовищах, через недостатню кількість опадів, відмічається зниження врожайності. При низькій врожайності культур багаторічних рослин, використовують пасовища з однорічними культурами або додаткове згодовування вівцям зеленої маси [12].

На пасовищах використовують послідовність випасу овець на окремих ділянках, в результаті чого забезпечується рівномірне використання наявних в господарстві кормів та організація нормованої годівлі тварин. З настанням пасовищного сезону, овець випасають на близько розташованих пасовищах, а після окоту та стрижки їх переганяють на більш віддалені пасовища, де до цього часу виростає хороший травостій. Лактуючих вівцематок та ремонтний молодняк випасають на кращих ділянках.

На пасовищі обладнують напувалки та забезпечують вільний та регулярний доступ овець до води, оскільки її потреба в літній період зростає. Якщо на пасовищі достатня кількість зеленої соковитої трави, потреба у воді зменшується, проте овець напувають не менше двох разів на добу. Вода повинна бути свіжою та мати температуру не нижче 10°C, тому при використанні води з глибоких колодязів ставлять великі цистерни для її підігріву. При відсутності водопроводів на пасовищах, воду до них підвозять автоводоносами в цистерни. Оскільки регулярно змінюють ділянки випасу на пасовищі, для напування овець використовують пересувні цистерни місткістю 3-4 т. Часто спостерігається, що пасовища з гарною рослинною базою через незабезпеченість водою не використовуються, тоді як, пасовища поблизу з

джерелом надходження води використовуються інтенсивно, що знижує якість зеленого корму.

Вигул овець на пасовищах розпочинають з 5-ї годиниранку літній час напоївши, виганяють випасати овець зі сходом сонця, приблизно в 5-6 год ранку. В обід, за висої температури повітря та палкого сонця вівці знаходяться в тирлі. Після відпочинку тварини знову повертаються на пасовище та перебувають на ньому до темна.

Влітку стежать за якістю вовни та застосовують певні заходи, щодо попередження її забруднення залишками бур'янів, піском та пилом. З метою усунення зараження овець пасовищними кліщами, коростою та естрозом використовують профілактичне купання овець за допомогою механізованих ванн, яке проводять 2-3 рази за пасовищний період в залежності від ветеринарно-санітарного стану господарства [21].

3.2. Технологія вирощування молодняку

Після відлучення ярок та баранчиків їх розділяють на групи за віком і статтю та формують з них отари ярок, ремонтних баранчиків та молодняк на відгодівлю. Після відділення від маток ягнят зважують і масу кожного записують до спеціального журналу. Так як господарство є племінним, то окрім зважування проводиться оцінка кожного ягняти за конституцією, екстер'єром та продуктивним якостям. Беручи до уваги те, що після відлучення ягнята погано їдять, їм згодовують корми, які вони поїдають з великою охотою. Також ягням забезпечують вільний доступ до води [12].

Добре розвинений молодняк починають парувати у 10-12-ти місячному віці, а слабо розвинених у 28-30 місяців. В середньому парувальний період припадає на 16-18-ти місячний вік баранців та ярок [13].

Репродуктивна здатність та продуктивність дорослих тварин визначається правильною організацією вирощування молодняку овець.

Ефективне вирощування ремонтного молодняку включаєв себе такі етапи:

- підбір плідників та маток;
- підготовка плідників і маток до парувального періоду;
- проведення парування;
- організація відповідних умов утримання та годівлі для суягних вівцематок;
- підготовка та проведення ягніння;
- організація вирощування підсисних ягнят;
- вирощування відлученого молодняка.

Після відлучення молодняк розподіляють за статтю і віком та проводять ретельний огляд ягнят, стежать за їх станом здоров'я та поведінкою на пасовищі згодовуючи їм корми високої якості. Після 3-4-х діб після відлучення ягнята звикають один до одного та стають більш спокійнішими. В зимовий період, при стійловому утриманні поголів'я молодняку розподіляють на три групи в залежності від інтенсивності росту та розвитку: кращі, середні та гірші ягнята. Це забезпечує кращому використанню кормів та більш ефективному розкриттю біологічної здатності тварин до інтенсивного росту.

Вирівнювання отари за показниками розвитку тварин, забезпечує кращій адаптації молодняку, вони спокійніше почувають себе біля годівниць і напувалок, оскільки їх не відганяють сильніші. За кількістю, групи слабких тварин є меншими, що дозволяє кращу організацію ретельного догляду. Молодняку з більш інтенсивним ростом згодовують більшу кількість корму для забезпечення відповідних потреб організму. З метою правильного формування отар проводять контрольне зважування молодняку, котре проводять щомісяця. Для уникнення зважування одних і тих тварин, молодняк після зважування мітять спеціальною фарбою [22].

За результатами контрольного зважування, при необхідності, проводять зміни структури раціонів молодняку відповідно до характеру росту тварин та наявності кормів у господарстві. Встановлено, що для відлученого молодняку характерна висока інтенсивність росту та по мірі досягнення тваринами статевої зрілості даний показник знижується. Відповідно до цього

розробляються загальні норми годівлі молодняку овець різних виробничих напрямів.

В перші 5 місяців після відлучення раціон ягнят складається з вводять 2-3 кг зеленого корму, 0,5 кг сіна та 0,3-0,4 кг концентрованого корму. При переході на стійлове утримання та з врахуванням рівня продуктивності молодняку раціони структура раціону може становити: 0,7-1,0 кг грубих кормів, 2-3 кг силосу, 0,5-1 кг кормового буряку та 0,4-0,5 кг концентратів. Обов'язково при цьому забезпечують мінеральну підгодівлю тварин [24].

У господарстві проводять зміни структури раціону в залежності від фактичного рівня продуктивності овець. Велику увагу приділяють організації вирощування ремонтних баранців, жива маса яких у 14-15-ти місячному віці повинна становити 80-90 кг, а обсяг чистої вовни – від 6-7 кг. Для забезпечення високого рівня м'ясної та вовнової продуктивності в раціоні повмнно містити 3-5 кг високоякісного силосу, 1-1,5 кг зклаково-бобового сіна, 1-2 кг кормових буряків та 0,7-0,8 кг концентрованих кормів (ячмінь, пшениця, овес),

Починаючи з 14-15-ти місячного віку проводять бонітування ремонтного молодняку з метою ефективного поповнення основного стада. До результатів бонітування вказують також показники вовнової продуктивності (кг чистого виходу вовни) та результати лабораторного визначення тонини волокон та вмісту жиропоту у вовні.

Бонітування проводять у квітні-травні, а стрижку овець організовують - у травні-червні. Забезпечення високої якості ремонтного молодняку досягається завдяки повноцінній годівлі ремонтного молодняку та інтенсивному відборі тварин для заміни вибрактованих тварин з основного стада овець [26].

Таблиця 3.2.

Норми годівлі ярок на голову за добу

Показники	Вік, міс						
	2-4	4-6	6-8	8-10	10-12	12-14	14-18
	Жива маса, кг						
	15-24	24-31	31-36	36-40	40-44	44-47	47-53
	Середньодобовий приріст, г						
	160	120	85	70	70	50	50
Обмінної енергії, МДж	7,35	9,45	11,03	12,9	13,65	14,18	15,23
Сухої речовини, кг	0,7	0,9	1,1	1,3	1,4	1,5	1,6
Сирого протеїну, г	120	130	145	170	180	185	190
Перетравного протеїну, г	85	90	100	110	110	115	115
Лізін, г	5,3	5,7	6,3	7,4	7,9	8,1	8,3
Метіонін+цистин	4,6	5,0	5,6	6,6	7,0	7,2	7,4
Клітковина, г	70	110	176	260	350	375	400
Кальцій, г	4	4,5	5	6	6,4	6,4	7
Фосфор, г	3	3,4	3,9	4,1	4,1	4,1	4,5
Магній, г	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
Сірка, г	2,5	2,8	3	3,4	3,7	3,7	3,9
Залізо, мг	35	36	45	47	49	52	55
Мідь, мг	7,	7,3	8	8	8,1	8,2	8,2
Цинк, мг	28	30	33	36	40	44	48
Кобальт, мг	0,36	0,36	0,4	0,4	0,4	0,42	0,42
Марганць, мг	38	40	45	48	52	54	55
Йод, мг	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Каротин, мг	7	7	7	7	8	8,5	8,5
Вітаміну D, тис. МО	420	420	440	450	500	500	500

Таблиця 3.3.

Норми годівлі баранчиків на голову за добу

Показники	Вік, міс					
	2	4	6	8	11	15
	Жива маса, кг					
	24	38	50	60	70	80
	Середньодобовий приріст, г					
	250	200	180	130	110	80
Обмінна енергія, МДж	11,0	12,0	14,0	16,0	17,0	17,5
Суша речовина, кг	0,95	1,15	1,30	1,55	1,75	1,90
Сирий протеїн, г	165	195	215	230	245	250
Перетравний протеїн, г	130	140	145	155	160	165
Лізін, г	10,6	14,3	15,5	14,3	12,6	14,0
Метіонін+цистин	6,2	8,4	12,8	11,6	12,6	14,0
Клітковина, г	85	150	220	370	400	475
ЛВП(в глюкозі)	400	460	440	510	370	290
Сіль кухона, г	5	6	8	9	10	12
Кальцій, г	5,7	6,0	6,8	8,1	9,1	9,5
Фосфор, г	3,8	4,0	4,8	5,3	5,9	6,3
Магній, г	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2
Сірка, г	3,2	3,4	4,2	4,6	4,7	5,3
Залізо, мг	45	50	55	60	70	75
Мідь, мг	9,0	10,0	11,0	12,0	12,5	13,5
Цинк, мг	36	40	45	50	55	60
Кобальт, мг	0,45	0,46	0,51	0,55	0,57	0,60
Марганць, мг	45	50	58	62	70	75
Йод, мг	0,36	0,4	0,42	0,43	0,44	0,45
Каротин, мг	9	9	9	10	11	12
Вітаміну D, тис. МО	400	500	500	680	750	800

3.3. Технологія відгодівлі овець

Головним шляхом збільшення обсягів виробництва баранини та підвищення її якості є впровадження ефективних методів вирощування молодняку та правильна організація відгодівля.

При збалансованій годівлі молодняк овець у 6-8-ми місячному віці має живу масу від 35 до 40 кг і його можна реалізувати на м'ясо. На відгодівлю овець ставлять у віці 2-4 місяців. В цей період кращим кормом з високим вмістом енергії є повноцінні гранульовані суміші, в складі яких міститься 45-60% трав'яного борошна, 10-15% соломи та 30-40 % концентрованих кормів та білково-вітаміно-мінеральні добавки. Розсипні кормосуміші згодують з додаванням зеленої маси [15, 24].

З метою отримання високих відгодівельних показників молодняку та живу масу 40-45 кг у 5-6-ти місячному віці, велику увагу приділяють організації годівлі лактуючих вівцематок та нормовану підгодівлю підсисних ягнят. Для інтенсивної відгодівлі молодняку у стійловий період структура раціону повинна складатись на 50-55 % з соковитих, 30-35 % з концентрованих та 15-20 % з грубих кормів. Високі м'ясні показники можна одержати при заміні частки силосу з цукровими та кормовими буряками.

Для забезпечення високих середньодобових приростів живої маси, в раціоні молодняку повинно міститися не менше 300-400 г концентрованих кормів. Включення до раціону великої кількості сіна і силосом підтримує середньодобовий приріст молодняку в межах від 70 до 100 г на голову за добу, тобто забезпечує ріст але не максимальних змін живої маси.

При помірній відгодівлі ягнят зимових окотів після відлучення від вівцематок випасають або годують зеленою масою й концкормами, а потім соковитими з таким розрахунком, щоб до кінця пасовищного періоду у віці 8-9 міс. жива маса ягнят становила 50-55 кг. Середньодобовий приріст живої маси молодняку при відгодівлі їх на багаторічних пасовищах може перевищувати 0,2 кг [12].

При стійловому утриманні дорослим вівцям на відгодівлі згодують влітку від 5 до 6 кг зеленого корму, 400-500 г концкормів із загальним вмістом у них 1,6-1,9 кг с.речовини, 1 3-1,5 корм. од. 150-170 п.п. Восени відгодовують в основному вибракуваних (за віком) вівцематок, до раціонів яких вводять достатню кількість силосу та кормових буряків, а також сіно і соломк грубі та концентровані корми. Норми поживних речовин в раціоні молодняка овець на відгодівлі наведені в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

Норми поживних речовин в раціоні молодняка овець на відгодівлі

Показник	Ярки						Баранчики					
	Вік, міс.											
	4-6	6-8	8-10	10-12	12-14	14-18	4-6	6-8	8-10	10-12	12-14	14-18
	Жива маса, кг											
	25-33	33-39	39-43	43-47	47-50	50-54	27-37	37-46	46-54	54-59	59-65	65-77
	Середньодобовий приріст, г											
	125	100	75	70	50	30	170	150	130	90	90	100
Обмінна енергія, МДж	8,7	10,0	10,3	11,0	12,1	12,6	10,3	12,0	12,6	14,9	16,0	16,6
Суха речовина, кг	0,80	0,95	1,1	1,3	1,45	1,5	0,9	1,1	1,2	1,55	1,75	1,95
Сирий протеїн, г	145	166	180	182	183	195	168	195	220	240	260	285
Перетравний протеїн, г	113	116	118	120	123	123	130	140	150	160	175	190
Сіль кухона, г	4	5	6	8	9	10	5	6	8	9	10	12
Кальцій, г	4,2	5,0	5,5	6,2	6,9	6,9	5,7	6,0	6,8	7,8	8,4	8,9
Фосфор, г	3,2	3,3	3,5	3,9	3,9	3,9	3,8	4,8	4,8	5,3	5,6	5,6
Магній, г	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,1
Сірка, г	2,8	2,8	3,1	3,2	3,4	3,7	3,2	3,5	3,9	4,6	4,8	5,0
Каротин, мг	6	6	7	7	8	8	9	9	9	10	11	12
Вітаміну D, тис. МО	300	450	480	480	500	500	400	500	500	680	750	800

У збільшенні виробництва і підвищенні якості баранини досить важливою є правильна організація відгодівлі дорослих овець (вibraкувані вівцематки, валухи і барани). Вibraкуваних вівцематок відгодовують протягом 2-2,5 міс, використовуючи ті корми, що й для молодняка, але кількість концкормів у раціоні можна зменшувати до 20-25%. Живу масу

дорослих овець на відгодівлі можна збільшити на 6-10 кг, підвищити вгодованість до вищесередньої та жирної.

Відгодівлю дорослого поголів'я овець можна здійснювати шляхом випасання (нагулу) на природних чи штучних пасовищах, а також в умовах стійлового утримання згідно з нормами [4].

При відгодівлі дорослих овець зелений корм з пасовищ може бути головним кормом в раціоні. В середньому за добу дорослі вівці, зокрема вівцематки, споживають 7-8 кг трави. В цій кількості зеленої маси міститься залежно від природно-кліматичної зони та виду пасовища 1,5-2,4 кг сухої речовини загальною поживністю 1,2-1,6 корм, од., що забезпечує одержання високого приросту тварин.

Нагул овець можна проводити протягом всього пасовищного періоду. При цьому до середини літа нагулюють валухів в різному віці, а з другої половини літа - вибракуваних вівцематок та надремонтний молодняк. На початку і в кінці нагулу всіх овець зважують і визначають їх вгодованість.

Періодично проводять зважування контрольної групи відгодівельного поголів'я овець, яка становить 5-10 % від загальної чисельності поголів'я. Контрольну групу мітять фарбою на голові, що дає змогу легко відбирати тварин для зважування при пропусканні через розкол. Нагул вважають нормальним при умові, що жива маса, наприклад, тонкорунних овець за 2 міс збільшується на 6 кг.

Відгодівельне поголів'я овець повинно мати вільний доступ до води і кухонної солі. Добрим кормом є повнораціонні розсипні суміші. Залежно від наявних кормів на господарстві структура раціону становить: 50-55% соковитих кормів (силос і кормові буряки), 19-20% сіна, 8-12% соломи, 10-15% концкормів та 1% вітаміно-мінеральні добавки [18].

Гранулювання дає змогу готувати повноцінні кормосуміші, збагачені азотистими та мінеральними добавками, і повністю збалансовані за всіма поживними речовинами. Крім того, вівці значно краще поїдають такий

малоцінний корм, як солома. Втрати кормів зводяться до мінімуму, а згодовування таких сумішей тваринам можна повністю механізувати.

При використанні гранул слід пам'ятати, що на повну норму згодовування овець переводять протягом 2-3 днів. Норма гранул на дорослу вівцю становить 2,5-3,5 кг на добу. Тварини повинні постійно мати вільний доступ до гранул і води. Орієнтовний рецепт комбікорму для овець на відгодівлі наведений в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5.

Орієнтовний рецепт комбікорму для овець на відгодівлі

Сировина	Вміст, %
Трав'яне борошно люцерни (с.п. 18%)	15,0
Кукурудза	27,5
Ячмінь	11,2
Овес	7,0
Висівки пшеничні (с.п. 14%, Р 1%)	10,0
Макуха соняшникова (с.п. 33%, с.к. 16%, с.ж. 10%)	8,0
Макуха соєва (с.п. 40%, с.к. 6%, с.ж. 7%)	8,0
Дріжді кормові	5,0
Меляса	5,0
Сіль	0,3
Крейда	2,0
Премікс	1,0
В 1 кг СР комбікорму міститься	
Обмінна енергія, МДж	10,22
Сирий протеїн, %	16,9
Са, %	1,29
Р, %	0,52

Річна потреба овець у поживних речовинах залежить насамперед від породи, рівня продуктивності, структури стада і кліматичних умов, а в

натуральних кормах - від типу годівлі й структури раціонів. Встановлено, що для одержання вовнової продукції високої якості до основного раціону як молодняку, так і дорослих тварин додають мінеральні солі та кісткове борошно. При споживанні вівцями високоякісних групих кормів крейду та кісткове борошно їм не згодуюють, оскільки необхідну кількість кальцію та фосфору вони одержують із сіна. Мінеральні речовини є лімітуючими речовинами для організму тому відіграють особливе значення при годівлі ярок та баранчиків, кітних та лактуючих маток [18].

З настанням зимового (стійлового) періоду, до основного раціону овець починають вводити грубі корми найвищої якості, аби запобігти втраті вгодованості при переході із зеленого на сухий корм. Цінні за поживністю корми залишають на найхолодніший період, який зазвичай збігається із другою половиною кітності маток. При бідній годівлі кітних маток у них гальмується розвиток плода, ягнята народжуються слабкими, самі матки стають маломолочними. Незбалансована годівля лактуючих вівцематок знижує їх молочність і негативно впливає розвитку ягнят, оскільки протягом перших 3-4-х тижнів ягнята молоко матері є єдиним кормом. Романівським вівцематкам, від отримали 3-4 ягнят, кількість концентрованих кормів збільшують до 0,6 кг на добу. У другій половині підсисного періоду відмічається зниження молочної продуктивності вівцематок, тому даванку кормів знижують на 15-20% у порівнянні з нормою, вживаною маткою в першій половині підсисного періоду [11].

Годівля дорослих валахів і ялових маток. Ця група овець найменш вибаглива до кормів. Основними їх видами у зимовий період для цих тварин є сіно, солома, полова. Необхідно також регулярно давати сіль. Валахам і дорослим маткам достатньо щодня давати по 2 кг грубих кормів (по 1 кг сіна, соломи або полови). Дуже холодної пори норму треба збільшити на 400-500 г.

Кращий корм для баранів-плідників - овес, ячмінь (дроблений) і сіно гарної якості. Узимку в незлучний період баранам дають на добу по 2 кг гарного сіна (1 кг можна замінити яровою соломою), 3-4 кг картоплі і 0,5 кг

концентратів. Кухонна сіль завжди має бути в годівниці. У злучний сезон до сіна чи зеленого корму додають по 1 кг суміші концентратів (овес, дроблений ячмінь, горох). Підготовку баранів до злучного сезону починають за 1-1,5 місяця.

Бажано давати вівцям і силос, який добре поєднується в зимових раціонах із грубими кормами (сіном, соломою) і концентратами. Силос можна приготувати зі скошених трав, відходів городнього господарства (гички буряків, листя капусти) з додачею подрібненої соломи. Норма силосу - 3-4 кг на голову на добу. Коренеплоди містять багато вуглеводів і прекрасно перетравлюються вівцями. Коренеплоди згодують як цілими, так і в подрібненому вигляді. Добова норма - 2-4 кг. Давати концентрати тваринам у великих кількостях не слід, бо може статися розлад травних органів. Норма - 0,3-0,5 кг на голову на добу. Кухонну сіль можна давати у вигляді лизунця. Добова потреба впродовж року - 10-15 г на добу [22, 24].

ВИСНОВКИ

1. ДП «Вітал-Агро» спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур, а також розведення дрібної рогатої худоби, яка представлена вівцями романівської породи.

2. Романівська порода овець є найбільш цінною породою шубного напрямку продуктивності та через свої високі господарські якості має високу перспективу подальшого використання.

3. Поголів'я овець в ДП «Вітал-Агро» характеризується високою м'ясною продуктивністю. Жива маса баранів-плідників становить 75 кг, вівцематок – 52 кг, ремонтних баранів і ярок – 48 та 35 кг відповідно.

4. Діюча технологія виробництва продукції вівчарства на підприємстві забезпечує високу продуктивність овець романівської породи, що відповідає цільовому стандарту. Оптимізована технологія вирощування овець сприяє підвищенню продуктивності – якості вовнового покриву та збільшену м'ясної продуктивності.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. З метою кращого росту та розвитку молодняка, до основного раціону вівцематок в період кінності та лактації додавати вітамінно-мінеральні добавки.

2. Для підвищення м'ясної продуктивності відгодівельного поголів'я проводити промислове схрещування вівцематок романівської породи з баранами-плідниками породи гісар.

3. Для підвищення живої маси молодняка, його відлучення проводити в більш пізні строки.